

Дві редакції сучасного Українського правопису: дискусії й виклики мовної практики

професор Сергій Омельчук

Гостьова лекція в Національному
університеті «Острозька академія»

7 грудня 2023 року

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА

від 22 травня 2019 р. № 437
Київ

Питання українського правопису

З метою забезпечення конституційних положень про державний статус української мови та уніфікації вживання правописних норм Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Погодитися з пропозицією Міністерства освіти і науки та Національної академії наук щодо схвалення Українського правопису в новій редакції, розробленій Українською національною комісією з питань правопису.

2. Визнати таким, що втратив чинність, пункт 1 постанови Кабінету Міністрів України від 8 червня 1992 р. № 309 “Питання українського правопису” (ЗП України, 1992 р., № 6, ст. 145).

3. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській і Севастопольській міським державним адміністраціям сприяти використанню в новій редакції Українського правопису в діловодстві, освіті, видавничій справі, сфері телебачення і радіомовлення, інших сферах суспільного життя.

Прем'єр-міністр України

В.ГРОЙСМАН

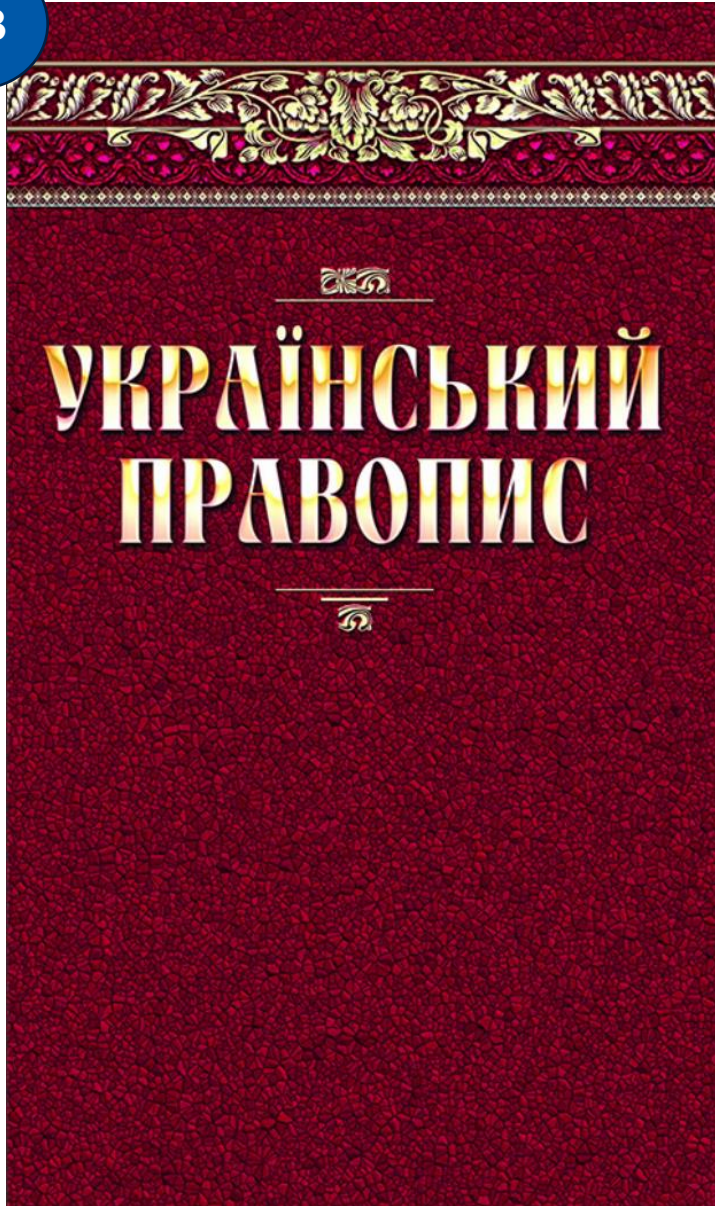
Новий правопис

чи

**Правопис у новій
редакції?**

ДВ

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

дві версії?
два варіанти?
дві редакції?

На сайті Ін-ту
мовознавства
ім. О.Потебні

<https://www.inmo.org.ua/pravopys-2019.html>

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf>

На сайті
МОН

ЕВ

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

СХВАЛЕНО

Кабінетом Міністрів України

(Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.)

спільним рішенням

Президії Національної академії наук України

(протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.)

і Колегії Міністерства освіти і науки України

(протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Українською національною комісією з питань правопису

(протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.)

2019

Методологічні засади «Українського правопису»

Городенська К.Г. (2023)
Принципи і методологія
«Українського правопису».
Українська мова, 1.

ЕВ

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

СХВАЛЕНО

Кабінетом Міністрів України

(Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.)

спільним рішенням

Президії Національної академії наук України

(протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.)

і Колегії Міністерства освіти і науки України

(протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Українською національною комісією з питань правопису

(протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.)

2019

ДВ

УДК 81'35

Нова редакція Українського правопису подає уточнені й доповнені правила написання загальних і власних назв українського та іншомовного походження, деталізовані правила вживання розділових знаків.

В усіх розділах оновлено ілюстративний матеріал.

Для всіх, хто прагне писати, дотримуючись норм сучасної літературної мови.

СХВАЛИВ
Кабінет Міністрів України
(Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.)

СХВАЛИЛИ:
спільною постановою
Президії Національної академії наук України
(протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.)
та рішенням
Колегії Міністерства освіти і науки України
(протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.)

ЗАТВЕРДИЛА
Українська національна комісія з питань правопису
(протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.)

Українська національна комісія з питань правопису своїм рішенням від 12 липня 2019 р. визначила Видавництво «Наукова думка» НАН України установою, яка уповноважена випустити у світ авторизоване видання Українського правопису в редакції 2019 р.

Науково-видавничий відділ
філологічної, художньої та словникової літератури
Редактори *С. І. Мазніченко, В. Є. Македон,
С. В. Шарабанова, І. Л. Яловнича*

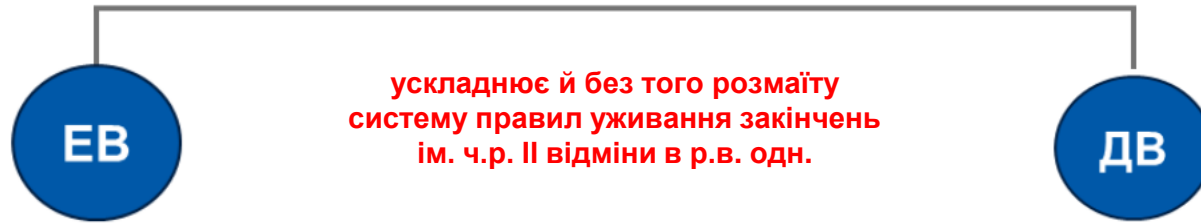
© Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні
НАН України, 2019
© Інститут української мови НАН України, 2019
© Український мовно-інформаційний фонд
НАН України, 2019
© НВП «Видавництво «Наукова думка»
НАН України», дизайн, 2019

ISBN 978-966-00-1728-3

ВНУТРІШНЯ (НЕ)СУПЕРЕЧЛИВІСТЬ У (НЕ)ДОТРИМАННІ ПРАВИЛЬНОСТІ ПРАВОПИСНИХ НОРМ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОПИСІ 2019 РОКУ

зміна норми

Закінчення -а (у твердій та мішаній групах), **-я** (у м'якій групі) мають іменники чол. роду **назви сайтів і служб електронної пошти:**

фейсбука, ютуба, імейла

п.82.2..1.1.2(д)

Закінчення -у (у твердій та мішаній групах), **-ю** (у м'якій групі) мають іменники чол. роду **назви віртуальних (соціальних та ін.) мереж:**

інстаграму, телеграму, фейсбуку, ютубу і под.

п.82.2.1(д)

велика / мала літери і лапки

п.54.7

- ЕВ** 7. Назви сайтів без родового слова пишемо з малої букви (**твітер, гугл**); назви сайтів з родовим словом пишемо з великої букви та в лапках (**мережа «Фейсбук», енциклопедія «Вікіпедія»**)
- ДВ** 7. Назви сайтів, **мереж, пошукових систем** тощо без родового слова пишемо з малої букви (**твіттер, гугл**); назви з родовим словом пишемо з великої букви та в лапках (**пошукóва систéма «Гугл», енциклопедія «Вікіпедія», мерéжа «Фейсбук», систéми óбміну повідóмленнями «Вáйбер», «Телегрáм»**)

один із промовистих
прикладів правописної
непослідовності

знайти в **пошуковій системі** “Гугл”
профіль у **соціальній мережі** “Інстаграм”
спілкуватися **в меседжері** “Вайбер”
zareєструватися **в мережі** “Фейсбук”

знайти в **гуглі**
профіль в **інстаграмі**
спілкуватися у **вайбері**
zareєструватися у **фейсбукові**

ВНУТРІШНЯ (НЕ)СУПЕРЕЧЛИВІСТЬ У (НЕ)ДОТРИМАННІ ПРАВИЛЬНОСТІ ПРАВОПИСНИХ НОРМ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОПИСІ 2019 РОКУ

вилучення змісту

У суфіксі **-ив-(-о)**, що називає збірні поняття, які означають матеріал або продукт праці, пишемо тільки **и**: *ва́риво, добриво, ку́риво, меливо, мереживо, місиво, морозиво, паливо, печиво, прядиво*, але

мариво — з іншим значенням

п.32.2

У суфіксі **-ив-(-о)**, що називає збірні поняття, які означають матеріал або продукт праці, пишемо тільки **и**: *ва́риво, добриво, ку́риво, меливо, мереживо, місиво, морозиво, паливо, печиво, прядиво*.

п.32.2

ВНУТРІШНЯ (НЕ)СУПЕРЕЧЛИВІСТЬ У (НЕ)ДОТРИМАННІ ПРАВИЛЬНОСТІ ПРАВОПИСНИХ НОРМ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОПИСІ 2019 РОКУ

уведення нового змісту

У низці іменників зміна закінчення, що ґрунтована на протиставленні конкретних та абстрактних іменників, а також іменників зі значенням сукупності, передає значення слова: ...

п.82.2..1.2.7 (примітка)

У низці іменників зміна закінчення, що ґрунтована на протиставленні конкретних та абстрактних іменників, а також іменників зі значенням сукупності, передає значення слова: ... *імейла* (поштова електронна скринька) – *імейлу*, (система електронної пошти) ...

п.82.2.2.9 (примітка)

Український правопис у редакції 2019 року

ЕВ відсутня норма

ДВ п.35.6. 7

Буквені нарощення біля цифр

З дефісом пишемо буквені нарощення біля цифр. Зокрема, порядкові числівники можна наводити в текстах у формі цифр із нарощенням, що може складатися:

1) з однієї літери, коли закінчення має дві літери на позначення голосного й приголосного звуків чи **й**:

90-х рр., **12-й варіант**;

2) двох літер, коли закінчення має літери на позначення приголосного й голосного звуків:

90-ті рр., **10-та спроба**.

Якщо кілька порядкових числівників ужито один за одним, то літерне нарощення треба наводити лише до останнього числівника:

2, 4, 6 і 8-й варіанти; **20–30-ті рр.** минулого століття.

Винятками, коли нарощення не використовують, є:

а) порядкові числівники, ужиті після іменника:

розділ 8,
у таблиці 14;

б) порядкові числівники, що стоять у датах:

16 березня 2019 р.;

в) римські цифри:

XII Мовознавчі студії,
XXI століття.

2-й варіант   Варіант 2

3-тє завдання   Завдання 3

20-ті роки XXI сторіччя

7 листопада 2023 року

ВНУТРІШНЯ (НЕ)СУПЕРЕЧЛИВІСТЬ У (НЕ)ДОТРИМАННІ ПРАВИЛЬНОСТІ ПРАВОПИСНИХ НОРМ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОПИСІ 2019 РОКУ

ЗМІНА ПРІОРИТЕТНОСТІ НОРМИ

4. Не утворюємо прикметники:

1) від складних прізвищ, прізвицьк і псевдонімів на зразок *Гулак-Артемівський, Марко Вовчок, Річард Лівове Серце*.

Примітка. Прикметник, утворений від імені та прізвища, пишемо з дефісом: *Вальтер Скотт — вальтер-скоттівський, Жюль Верн — жуль-вернівський, Марк Твен — марк-твенівський*;

2) від тюркських, вірменських, арабських та ін. особових назв на зразок *Кероглі, Осман-паша* тощо;

3) від невідмінюваних іншомовних прізвищ на зразок *ді Вітторіо, Ламетрі, Д'Обінє*.

п.147.4.1 (примітка)

ДВ

3. Прикметники від прізвищ на зразок *ван Бетховен, фон Бісмарк* утворюються тільки від іменника: *бетховенський, бісмарківський*. Якщо прикметник утворено від прізвища з прийменником, часткою, артиклем тощо, то його пишемо разом: *де Голль — деголлівський, Нур ед Дін — нуреддінівський*. Прикметники від прізвищ на зразок *д Аламоер* зображають апостроф після частки: *д'аламбєрівський*.

Прикметник, утворений від імені та прізвища, пишемо з дефісом: *Вальтер Скотт — вальтер-скоттівський, Жюль Верн — жуль-вернівський, Марк Твен — марк-твенівський*.

4. Не утворюємо прикметники:

п.147.3

Зміна № 9 до національного класифікатора ДК 003:2010

GOV.UA
Держреєстр

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
Освіта і наука, права, пресою і туризм

Про затвердження Зміни № 9 до національного класифікатора ДК 003:2010
Наказ Міністерства, торговельно-промислового відомства № 1574
Національний електронний парламентський портал

МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ТОРГІВЛІ
ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ
(Мінекономіки)

НАКАЗ

18.08.2020 1574

Київ

Про затвердження Зміни № 9 до національного класифікатора ДК 003:2010

фемінітиви

1. Абзац двадцять п'ятий розділу 3 “Основні положення” Класифікатора професій викласти у такій редакції: “У КП професійні назви робіт наводяться у чоловічому роді, окрім назв, які застосовуються виключно у жіночому роді (економка, нянька, покоївка, сестра-господиня, швачка). За потребою користувача, при внесенні запису про назву роботи до кадрової документації окремого працівника, професійні назви робіт можуть бути адаптовані для означення жіночої статі особи, яка виконує відповідні роботи (відповідно до пункту 4 параграфу 32 Українського правопису, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 437). Наприклад, інженер - інженерка, верстатник широкого профілю - верстатниця широкого профілю, соціолог - соціологія”.

2. Останній абзац розділу 3 “Основні положення” Класифікатора професій вилучити.

Український правопис у редакції 2019 року

п. 32.4

4. За допомогою суфіксів **-к-, -иц-(я), -ин-(я), -ес-** та ін. від іменників чоловічого роду **утворюємо іменники на означення осіб жіночої статі.**

фемінітиви

Найуживанішим є суфікс **-к-**, бо він поєднуваний із різними типами основ: *директорка, редакторка, співачка, студентка, доповідачка.*

Суфікс **-иц (я)** приєднуємо насамперед до основ на **-ник** та **-ень**: *порадниця, учениця.*

Суфікс **-ин (я)** сполучаємо з основами на **-ець**: *плавчиня, продавчиня*; на приголосний: *майстриня, бойкиня.*

Суфікс **-ес-** рідковживаний: *дияконеса, деканеса, поетеса.*

Недоцільно кодифікувати творення фемінітивів в Українському правописі. Наявні **правила потрібно вилучити**, передусім тому, що вони регламентують словотвір, а не правопис (**Н. Пуряєва, УМ, 2023, №2**).

Український правопис у редакції 2019 року

ЕВ п.35.4.3 (прим. 2)

ДВ п.35.5.3 (прим. 2)

УВАГА!
Нове
в правописі

Компонент **ТОП-** з числівниками не поєднуваний.

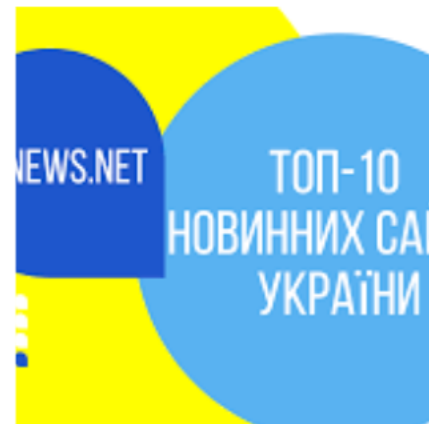

200 найкращих
закладів освіти

~~ТОП-200~~

~~ТОП-10~~

10 найкращих
новинних сайтів
України

50 найкращих
ІТ-компаній

~~ТОП-50~~

ЗМІНИ В ТЕРМІНОЛОГІЇ

1993 р.

2019 р.

Знак **м'якшення**

М'який знак

Спрощення **груп приголосних**

Спрощення в **буквосполученнях**

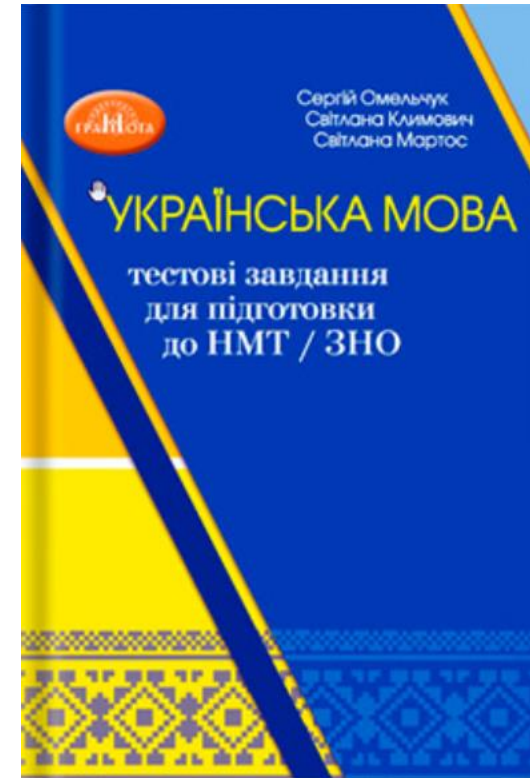
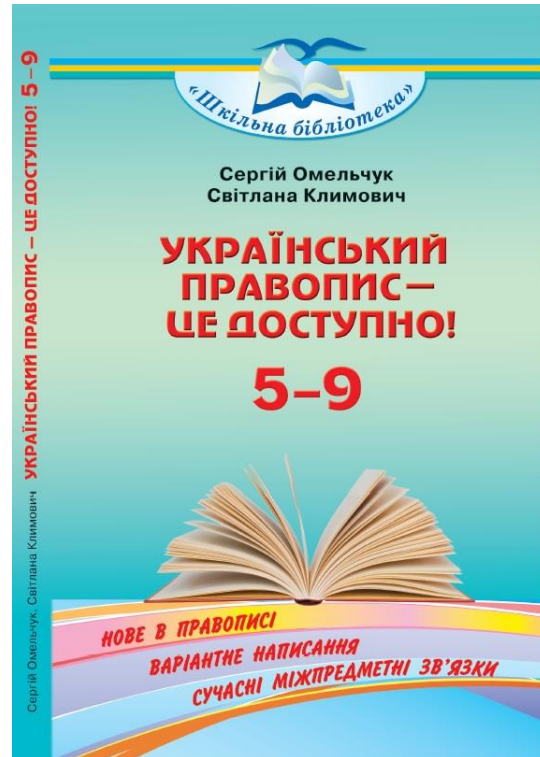
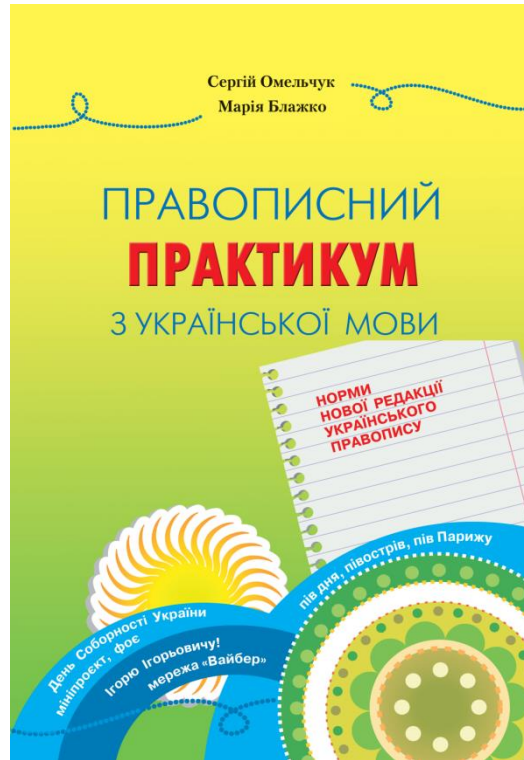
Подвоєння та **подовження приголосних**

Подвоєння букв

Правопис слів **через дефіс**

Правопис слів **із дефісом**

**Дякую за
партнерство
і підтримку!**

Сергій ОМЕЛЬЧУК

omegas1975@gmail.com

www.omelchuk.ks.ua

